

Diane Gossen: www.realrestitution.com/restructuringquestions.html

60 najčešćih pitanja o restrukturiranju restitucijom postavljenih Diane Gossen:

1. ŠTO JE RESTITUCIJA?

To je proces kojim se djeca i mladi uče samodisciplini. Temelji se na pretpostavci da su ljudi motivirani iznutra. Ponašamo se u skladu sa slikom koju smo stvorili o tome kakvi želimo kročiti svijetom. Ponekad mislimo da se ponašamo na određeni način kako bismo zavrijedili stvari koje cijenimo ili zaslužili odobravanje okoline. Međutim, ti su ciljevi uvijek vezani uz sliku o tome kako mi vidimo sebe u odnosu na ljude i stvari. Mi odrasli nemamo naviku razgovarati s djecom o osobi kakvom se oni vide jer smo skloni usredotočiti se na promjenu njihovog ponašanja, navesti ih da se prilagode umjesto da ih navedemo na samoprocjenu. Restitucija se odnosi na osobu. Tražimo od osobe da procijeni svoje ponašanje i utjecaj takva ponašanja na druge.

2. Koje su komponente restitucije?

- a) učitelji unaprjeđuju svoja uvjerenja
- b) učitelji i učenici razvijaju svoja obiteljska i razredna vjerovanja
- c) učitelji dovršavaju proces školske administracije
- d) pravila se revidiraju, usklađuju, postavljaju u potvrdni (afirmativni) oblik i vežu uz uvjerenja/vjerovanja
- e) učitelji poučavaju učenike o **pet načina kontroliranja** ili **trima motivima ljudskoga ponašanja** (odnosi se na osnovne principe Realitetne terapije)
- f) učenici uče **5 osnovnih potreba**
- g) učenici uviđaju kako se svaki od njih ponaša
- h) učenici pišu o idealnoj osobi ili crtaju svoj ideal („osoba kakva želim biti“)
- i) učitelji uče o postupcima «Da, ako» i «Je li to stvarno važno?»
- j) učitelji modeliraju (osmišljavaju) osobnu restituciju za učenika.

3. Što je osobna restitucija?

To je proces «popravljanja» ili «obnavljanja» djeteta. Ne može se osobu vratiti u stanje u kojem nikada nije bila ili obnoviti grupu ako nikada nije ni postojao dogovor (tj. pravila) između članova grupe. Obnovu ne možemo mi odrasli učiniti umjesto djeteta. Mi samo možemo stvoriti uvjete u kojima se dijete može samo procijeniti i obnoviti.

4. Pod kojim se uvjetima događa?

Osobna se restitucija događa kada se dijete zamoli da razmisli o osobnim uvjerenjima i svojoj svjesnoj i namjernoj odluci da postane određeni tip osobe. Kada dijete to ne uspije napraviti, kažemo mu: «Ne moraš biti savršen. Razmisli o tome kakva osoba želiš biti kad činiš neku pogrešku. Kako se želiš nositi s tom greškom a da pritom i dalje budeš ti sa svim svojim uvjerenjima, te da i uz tu grešku budeš čvršća i snažnija osoba?»

5. Preuzima li škola ulogu obitelji u stvaranju vrijednosti i uvjerenja?

Ne, škola se nadovezuje na obiteljska vjerovanja propitujući djecu koja pravila poštuju kod kuće i zajednički preispitujući zašto su ta pravila važna. Odgovarajući zašto, djeca razmišljaju o svojim uvjerenjima. Npr. pravila mogu glasniti: „Ne pali šibice“, „Ne penji se na krov“, „Ne igray se s plastičnim vrećicama“ i sl. Kada upitamo djecu zašto slijede ta pravila, reći će: „Kako ne bismo nekoga povrijedili«. Nakon toga preoblikujemo njihove riječi u pozitivan izraz – «Da bismo bili sigurni!». Iz toga dakle proizlazi uvjerenje kako si «u našoj obitelji međusobno pomažemo da bismo bili sigurni».

6. Kako se mijenja uloga ravnatelja s restitucijom?

Ravnatelj treba voditi školu pri stvaranju društvenih dogovora. Od njega se očekuje da bude model ponašanja i kaže: «U redu je grijешiti. Na taj način učimo.» Kad učitelji počnu više vremena provoditi u individualnim razgovorima s učenicima, uloga ravnatelja će se promijeniti. To je zato što u slučaju da je učitelj podučio djecu restituciji i ponudio mogućnost da svoje pogreške poprave, a oni i dalje govore: „To je glupo“ ili „Ne možeš me natjerati!“ (što znači da i dalje isprobavaju dokle mogu ići), uloga ravnatelja bit će da se pozove na osnovne principe, tj. da kaže učeniku: «U našoj školi postoje stvari koje su potpuno neprihvatljive!»

7. O čemu govorimo kada kažemo osnovna načela?

O kratkome popisu vrsta ponašanja koja su potpuno neprihvatljiva za učitelje i roditelje. To su obično ponašanja koja onemogućavaju učenje i krše sigurnosne norme. Uobičajeni popis uključuje: **tjelesno ozljeđivanje, droge, oružje i izravno prkosno izazivanje odraslih**. Takva bi ponašanja trebala rezultirati uklanjanjem učenika iz sredine u kojoj se takvo ponašanje događa (blagovaonica, razred, dvorište...). Učenika se udaljava prije nego što se povede bilo kakav razgovor s njim.

Restituciju će se provesti kasnije. Temeljna ponašanja ili osnovna načela su dovoljno ozbiljna za udaljavanje iz grupe istog trena. Svaka škola trebala bi imati plan što učiniti s učenikom koji odbije izaći, tj. kamo takav učenik odlazi kada ga se udalji.

8. Čija je zadaća utvrditi osnovna načela ili temeljna ponašanja, tj. ponašanja koja se ne toleriraju?

Uspostavljanje popisa ponašanja koja se ne mogu tolerirati odgovornost je osoblja, zajednice, i učenika. Ako se ta bitna pravila ponašanja ne slijede, nadležni u školi su odgovorni jer je potrebno kontinuirano pratiti njihovu primjenu i pitati učitelje koliko ih se dosljedno pridržavaju i reagiraju. Ravnatelj je taj koji iza njih stoji, priopćava ih roditeljima, tijelima učenika i podržava učitelje koji se na njih trebaju pozvati.

9. Kako restitucija ponovno gradi sustav?

Kako bi promijenili sustav, ljudi moraju kreirati **grupnu viziju** i dogovoriti se među sobom **kako će rješavati probleme**. Odluke u školi događaju se konsenzusom, ne preglasavanjem. Sustav se mijenja na temelju društvenih ugovora i dogovora.

10. Što je važnije: mijenjati dijete ili sustav?

Promjena sustava uvijek je najprije osobna promjena. Teorija kontrole govori da možemo kontrolirati samo sami sebe. Mislím da najprije treba naučiti ljude kako da to rade, a da pritom i dalje zadovoljavaju svoje potrebe. Tek kada ljudi nauče i shvate kako različito vide i doživljavaju stvari, mogu odlučiti kako izgraditi zajedničke slike i zajednički djelovati na promjeni svoje škole.

11. Što je društveni dogovor ili ugovor?

To je **popis grupnih uvjerenja** koji se temelji na individualnim uvjerenjima. Opisuje kako su se članovi skupine dogovorili da se ponašaju prema sebi i između sebe. Postoje tri razine društvenog dogovora – učitelji se dogovore između sebe, učenici u razredu se također dogovore, a cijela škola svjaka dogovor oko kojega postoji zajednički konsenzus svih strana.

12. Kako izgleda taj društveni dogovor?

To je **nekoliko uvjerenja kojih se ljudi mogu sjetiti**. Npr. «Mi uzajamno dijelimo, mi se usuđujemo djelovati, nama je stalo» (*We share, we dare, we care*) ili «U školi xy mi poštujemo sami sebe, poštujemo se međusobno i poštujemo naše okruženje. Zajedno smo najbolji».

13. Koliko dijete treba biti staro da bi razmišljalo o svojim uvjerenjima ili vrijednostima?

Vjerojatno to ne može početi činiti dijete ispod pet godina starosti. Četverogodišnjaci su previše konkretni. Možemo ih pitati: „Bi li ti se sviđalo da se ovo dogodilo tebi?“, a oni će odgovoriti: „Ali ja sam baš želio tu stolicu!“ Većina petogodišnjaka govori o nekim uvjerenjima i vrednotama već u vrtiću. Učitelji nižih razreda tvrde kako će djeca koja to čine drugi ili treći put biti manje sklona konformističkim ponašanjima, a diskusija o vrednotama bit će vrlo sofisticirana.

14. Kako možemo pomoći djeci u vezi uvjerenja/vrednota?

Probala sam pomoći mom unuku pomičući se sa pravila na vrijednosti. Bio je udaljen iz bazena jer je potapao svog mlađeg brata. Morao je sjediti vani 10 minuta zbog svoga ponašanja. Pitala sam ga koja pravila ponašanja vrijede na bazenu. Nabrojao ih je nekoliko. Onda sam ga pitala: „Ivo, zašto imamo ta pravila?“ On je rekao: «Zato da se netko ne ozljedi». Ja sam to preformulirala u pozitivno uvjerenje: «Dakle, zato da se ljudi osjećaju sigurno na bazenu. Vjeruješ li ti da je to važno?» On je klimnuo. «Prema tome, kad te gledam na bazenu i vidim neki problem, ja ću te pitati što mi u našoj obitelji zagovaramo (vjerujemo) u vezi sigurnosti na bazenu, a ti možeš sam odgovoriti za sebe.»

15. Kada smo izrađivali popis razrednih uvjerenja, učinili smo to za 10 minuta.

Ne znam jesu li tako nešto djeca ranije činila, ali upravo sam to i željela čuti. U takvom slučaju morate se igrati đavoljeg odvjetnika. Malo ih zadirkujte. Pitajte: «Zašto biste poštovali druge ako oni ne poštuju vas?» ili «Zašto bi ona imala pet olovaka, a mi nemamo nijednu? Zašto ih jednostavno ne možemo uzeti? Poslije ćemo joj ih vratiti.» Iskoristite bilo kakav incident u školi da biste potaknuli raspravu. Ako nije živahna, neće imati toliku vrijednost.

16. Kako uključiti roditelje?

Roditelji su naši partneri u kreiranju vjerovanja. Dobro je na roditeljskom sastanku prodiskutirati u malim grupama o obiteljskim vrijednostima. Nakon sastanka će roditelji možda zatražiti da se sva uvjerenja skupe, a potom im se dopusti da ih odnesu kući i porazgovaraju s djecom. Dobro je potaknuti učitelje da pozovu roditelje na obrazovanje samih učitelja o discipliniranju. Naime, ako ne pozovemo roditelje da zajedno s nama kreću prema načelima restitucije, oni restituciju mogu shvatiti kao našu slabost. To je zato što očekuju da djeca dođu nakon sesije discipliniranja pokunjena i ožalošćena. Moramo ih naučiti da je cilj samodiscipliniranja naučiti djecu samoprocjeni njihova ponašanja bez straha.

Drugi cilj restitucije je stvoriti uvjete za mlade da misle o tome kakve osobe žele biti kad naprave neku pogrešku. To dovodi do toga da oni poželes ispraviti pogrešku.

17. Podučavate li ikada učenike o restituciji? Ako da, kako?

Da. Što više ljudi u školi koji poznaju restituciju, to će ona bolje funkcionirati.

Prvo ih učim o pet načina kontroliranja ulogama: kažnjavatelja, okrivitelja, prijatelja, nadglednika i upravitelja. Zatim pitam mlade: „Kako biste voljeli da se s vama postupa?“ To obično izazove zahvalnu raspravu.

Onda ih zamolim da odigravanjem uloga razrade situaciju između prijatelja igrajući svih pet uloga. A potom ih učim kako upotrijebiti restitutivni trokut na sebi.

18. Što je restitutivni trokut?

To je trokut od papira na zidu koji ima džepove na svakoj od triju strana. U svakome džepu je popis izjava i pitanja koje učenik može upotrijebiti da bi se procijenio i restituirao. Upotrebom trokuta „glumite“ vlastitoga terapeuta. Npr. kartica na prvoj strani može glasiti: «Normalno je napraviti pogrešku» ili «Ne moraš biti savršen». Kartica na drugoj strani može uključiti pitanja: «Jesi li mogao još gore?» ili «Koju si potrebu imao?» Kartica na trećoj strani može pitati: «Jesi li ti jaka, brižna osoba?» ili «Koje je naše razredno uvjerenje u vezi ove situacije?»

II. DIO – MIJENJAJMO NAŠU FILOZOFIJU

19. Nije li dobro djeca donekle preplašiti kad budu uhvaćena u nečemu što rade krivo?

Mi pokušavamo izgraditi uvjete za dijalog koji nije prijeteći i ne okrivljuje. To činimo zato što znamo da ljudski um ne može pravilno razmišljati kada je u strahu. Restitucija zahtijeva od mladih da misle, a ne da reagiraju. Mi ih želimo potaknuti da razmišljaju o tome tko su, u što vjeruju i kako njihovo ponašanje utječe na ostale i na njih same. Želimo da promisle o svojim i našim potrebama, te kako svi možemo zadovoljiti svoje potrebe.

20. Djeca će biti zločesta ako ih odrasli ne discipliniraju. Kako možete tvrditi drugačije?

Ovisi o vašoj filozofiji. Razlog zbog kojega se trenutačno mučimo s pitanjem discipliniranja je u tome što zahtijeva preispitivanje naših osnovnih vjerovanja. Rasprava o unutrašnjem u odnosu na vanjsko izvorište kontrole u osnovi je rasprava o pristupu teorije podražaja i odgovora u odnosu na pristup teoriji kontrole. Što vjerujemo na temeljnoj razini? Vjerujemo li kako nas netko kontrolira ili mi kontroliramo sami sebe? Može li nas netko natjerati da vjerujemo nešto za što u dubini duše znamo da nije istina? Neki ljudi smatraju da su djeca zločesta. Drugi vjeruju da smo rođeni dobri. Restitucija zauzima stav kako smo rođeni s predispozicijom ka dobru. Mi odrasli smo odgovorni poticati takvo mišljenje jer se takva predispozicija mora izboriti za prevlast pred ostalim motivima preživljavanja. Djeca koja se ne osjećaju sigurno ne mogu suosjećati prema drugima.

21. Ako je dijete primilo od odraslih samo ponižavajuće povratne informacije a tražimo od njega da se samovrednuje, nije li očekivano kako će samo za sebe reći da je loše?

Postavili ste pitanje na koje ne mogu odgovoriti. Ako se dijete osjeća promašenim jer mu to stalno nameću, vjerojatno će i govoriti za sebe da je loše. Moje je protupitanje: „Trebamo li graditi na pozitivnom kako bismo neutralizirali negativno?“ Naravno da ćemo reći potpuno slomljenom učeniku: „Nisi ti nula, ti imaš vrijednost. Ti možeš učiti.“ Pokušala sam time neutralizirati sve ono ružno što je on internalizirao. Što vi mislite?

22. Dakle, trebamo samo stvarati pozitivno okruženje?

Načelno nisam sasvim za tako jednoznačan odgovor. Idealno bi bilo stvoriti okruženje u kojem dijete može eksperimentirati i učiti o sebi i za sebe. Kada sam vidi kako je uspio u nekom zadatku, mnogo je učinkovitije nego da mu ja kažem: «Ti to možeš». Zanimljiv mi je slučaj 15-godišnjega dječaka koji je, prošavši već i 8. razred, zatražio da mu odobrim čitanje tekstova za 2. razred, a sve na naše opće čuđenje i komentar: „Pa ti znaš čitati bolje od toga“. Kad je pročitao u jednom dahu cijelu čitanku 2. razreda, nasmiješio se i rekao: „E, sad znam da dobro čitam.“ Dakle, morao je dokazati samome sebi da je u potpunosti savladao vještinu.

23. Na koji je način restitucija drugačija od logičnih posljedica?

Logične posljedice su nametnute i dolaze izvana. Restitucija je izbor i dolazi iznutra. Restitucija rabi **prirodne posljedice** pri pomaganju djetetu da se samoprocjeni jer se nitko ne može procijeniti u vakuumu. Procjenjujemo se s obzirom na to kakav je utjecaj našega ponašanja na druge. No naglasak nije na pitanju *što će se dogoditi sa mnom ako to ne učinim*, već na pitanju **tko ću ja postati ako to učinim**.

24. Koliko dugo proces traje?

Nema točno određenog vremena. Treba oko godinu i pol da se postigne promjena. Učenici će sami sobom upravljati tek tijekom treće godinei restitucije.

25. Je li restitucija u korektivnom sutavu istovjetna školskoj?

Ne, zato što se tamo restitucija koristi ili kao posljedica ili kao kazna. Preodgajatelji kažu: „Ili se podvrgni restituciji ili odradi svoju kaznu.“ Od ljudi se traži da odsluže kaznu kako bi izbjegli bol. U takvoj okolini nema potrebnog konteksta za restituiranje osobe.

26. Moj me je otac istukao remenom. Sad sam bolja osoba.

Usprkos tome što vas je otac istukao, jeste li znali koliko vas roditelji vole? Jeste li od njih naučili nešto što vam je koristilo u životu? Ako su vaši odgovori pozitivni, onda ste usvojili uspješan identitet (osobnost). **Kažnjavanje pali kod ljudi koji se osjećaju uspješni.** Vi ste bili uspješni. **Kažnjavanje ne pali kod onih koji se već osjećaju kao promašaj ili su vrlo buntovni. Oni ništa ne gube. Oni će biti još lošiji - ili agresivniji ili povučeni.**

27. Koja je razlika između pravila i uvjerenja?

Uvjerenja odgovaraju na pitanje zašto, a pravila na pitanje što.

Kad djeca pitaju „Čemu služe ova pravila?“, oni zapravo traže uvjerenje koje stoji iza toga pravila. Često ih odbijemo riječima: «Pravilo je pravilo» ili «Zato što ja tako kažem» Na taj način propuštamo priliku da na to pitanje odgovorimo sami sebi i tako sami procijenimo koliko su naša pravila povezana s našim vjerovanjima. Ako ne možemo odgovoriti na pitanje zašto, možda se želimo riješiti djeteta. Ta je metoda zastarjela.

28. Kako se takav stav povezuje s «krugom oporavka»?

Namjera je ista – oporavak, a ne sramoćenje. Kad žrtva kaže kako je povrijeđena, bilo bi dobro da onaj koji je povrijedio pronađe u sebi osjećaj «žao mi je» za ono što je učinio. U indijanskim plemenima tada stariji pomažu da učini nešto za onoga koga je povrijedio. Vjerovanje glasi: „Ako sam posramio nekoga, posramio sam i sebe.“ Razmišljajući na taj način stvaramo potrebu da se nešto popravi.

29. Zašto je restitucija kreativan čin?

Restitucija je i jednostavna i složena. Ona je **proaktivna i stoga kreativan čin.** Iako je relativno jednostavno naučiti služiti se restitucijom, veći je izazov napustiti usvojene mehanizme reakcija sustavom podražaja i odgovora. Nemoguće je istovremeno biti proaktivan i reaktivan, biti u isto vrijeme u restituciji i kažnjavanju. Čak i ako se krećemo između kažnjavanja i restitucije, nećemo uspjeti zato što kažnjavanje uništava povjerenje potrebno da se osoba samoprocjeni i kreira (obnovi, restruktuiru). Čest se pri usvajanju sustava restitucije krećemo između proaktivnosti i reaktivnosti.

U reaktivnoj poziciji posljedica bolnog događaja može biti amoralan ili povređujući čin za samog sebe ili druge.

Kada se pak gradi temelj iz proaktivne pozicije osmišljava se pozitivan ishod, odnosno situacija „svi su pobjednici“ iako izgleda nemoguće. Važno je graditi sustavno način „pobjede za sve“ jer on isključuje ishod koji je svjesno povređujući.

Restituciju je nemoguće objasniti osobi koja čije ponašanje je motivirano isključivo kaznama i nagradama koje će uslijediti. U njihovome sustavu vjerovanja najčešća su pitanja: «Što će ih zaustaviti u njihovom lošem ponašanju (neposluhu)?», «Što je kazna za nedjelo?» ili «Ništa se neće dogoditi ako dobiju priliku da sve poprave». **Oni jednostavno ne razumiju zašto se mladi ponašaju uzorno kad ih nitko ne nadgleda, tj. kada nema nagrade ili posljedica.**

30. Kako se uči o restituciji?

Nabraja niz udžbenika na engleskom jeziku (pogledati u popisu literature knjige o restituciji na hrvatskom).

31. Koje su zamke restitucije?

- a) Npr. pokušati provesti restituciju tamo gdje nema prethodne rasprave o našim uvjerenjima.
- b) Druga zamka je dopustiti učenicima da odaberu restituciju koja je zapravo posljedica i donosi nelagodu umjesto da osnažuje: npr. «Mogao bih propustiti ručak».
- c) Treća zamka je da se učitelj previše trudi ili natjera učenika na restituciju. Tada učitelj preuzima više odgovornosti nego učenik.

32. Ima li neke povezanosti između upotrebe restitucije i školskog uspjeha?

Jedno je istraživanje ž pokazalo kako djeca koju vode timovi učitelja koji u 7. razredu upotrebljavaju restituciju imaju 20% bolje rezultate na testovima znanja.

To se nameće kao vrlo logična posljedica - kad učitelji ne troše previše svog vremena na discipliniranje učenika, onda imaju više vremena za podučavanje.

33. Što učitelji koji upotrebljavaju restituciju o tome kažu?

Od 300 ispitanih učitelja, 100% vjeruje kako restitucija pomaže pri izgradnji unutrašnje samodiscipline. 94% njih kaže da vjeruju kako restitucija vodi učenike, zaposlene i roditelje prema uspješnom identitetu. 91% sustavno upotrebljava koncept i prakticira restituciju.

34. Je li restitucija poput ostalih disciplina – novost koja se brzo istroši?

To još nismo otkrili. Škole izvješćuju upravo suprotno. Restitucija postaje sve jača i problema s discipliniranjem je sve manje kada učenici nauče popravljati vlastite pogreške. Neke škole kažu kako su incidenti vezani uz nepoštivanje discipline smanjeni za 50% već tijekom prve godine primjene. Od 600 učenika jedne škole, tijekom 1996. nitko se nije došao potužiti zbog problema.

35. Zašto su nagrade loše? Ja sam smatrala da su bolje od kažnjavanja.

Iako su, naravno, nagrade manje bolne od kažnjavanja, dugoročni učinak može biti isti. I nagrade i kazne uče djecu biti podložna svemu što će odrasli učiniti njima ili za njih. Restitucija uči djecu da se ponašaju na određeni način zato što iznutra osjećaju kako je to u redu. Ne želimo da se ponašaju na određeni način zato što se boje da će biti uhvaćeni na djelu ili zato što će netko pomisliti da su učinili dobro djelo pa ih nagraditi. Ako dijete postane ovisno o vanjskim podražajima ili kontroli, neće biti u stanju promisliti: «Tko ću ja biti ako to učinim?», a to je cilj restitucije. Jedino što trenutačno misle jest: «Što će mi se dogoditi ako to ne učinim?» ili «Što ću zavrijediti ako to učinim»? To je reaktivno.

III. DIO – Učitelji iskušavaju restituciju

36. Možemo li zadržati stanku ako počinjemo s restitucijom? (*Time out = vrijeme koje učenik uzima kao predah i provodi izvan procesa učenja*)

Da, ali nemojte se držati stanke kao metode ako nije nužna. Stanka služi tome da učenik proanalizira svoje potrebe i osmisli nove modele ponašanja kako bi ih ostvario. Prvo pitanje kad učenik dođe u prostor za stanku treba glasiti: «Je li te tko poučavao o tvojim potrebama?» Ako nije, to postaje tema u tijekom stanke. Tada učenik upotrijebi tu informaciju za analizu problema koji uviđa u razredu – svoje potrebe, potrebe nastavnika i kako oboje mogu dobiti ono što im treba.

37. Osjetite li ikada «mrtvačku tišinu» u prostorijama u kojima učenici samo sjede?

Da, u nekim školama u kojima je visoka stopa nasilja. Postoji soba u koju se uvodi učenike i ostavlja ih se da samo sjede. To vrijeme treba biti „mrtvo“ samo dok ne dođe netko tko će razgovarati s učenikom, tj. učenicima. Kaznionice nisu dobro dugoročno rješenje jer ne grade nikakav odnos. Postaju nepotrebne kada restitucija saživi.

38. Može li samo jedan učitelj provoditi restituciju ili mora biti uključena cijela škola?

Uspješni ljudi provode restituciju stalno. Svatko to može raditi i kod kuće i u školi. Učitelj to može raditi s jednim razredom, ali sve će bolje funkcionirati ako učitelji razgovaraju o svojim stavovima u vezi discipline. Teško je provoditi restituciju u školi u kojoj vodstvo ne podržava takav koncept.

39. Što kada učitelji provode restituciju, ali naš ravnatelj nije zainteresiran?

Predlažem sljedeće: pitajte može li se zajednički odraditi tema o uvjerenjima, tj. vjerovanjima, počevši s obiteljskim uvjerenjima. Taj razgovor izgradit će osnove za školsko samodiscipliniranje. Najvažnije pitanje na koje treba dati odgovor je: **«Vjerujemo li da smo mi odgovorni za ponašanje učenika ili želimo da učenici preuzmu odgovornost za svoje ponašanje?»**

40. Što radimo s onima koji opetovano griješe? Oni obećavaju kako će biti bolji, ali opet čine isto. Provjerite nekoliko stvari: 1) jesu li načinili razredna vjerovanja? Jesu li stvarno sudjelovali u raspravi o tome što je to poštovanje i kako se provodi na hodniku, u blagovaonici, na igralištu, itd.?

2) Jesmo li povezali prijašnju restituciju s osobnom restitucijom pitanjima «Ako riješiš trenutačni problem, što to govori o tebi kao osobi?» ili «Kako ćete rješavanje ovog problema učiniti snažnijom ličnošću (osobom)?»

3) Iskušava li dijete granice? Ako je tako, je li ravnatelj ozbiljno razgovarao s njim o školskim uvjerenjima/principima i onome što smatramo potpuno neprihvatljivim?

Moja je pretpostavka u takvim slučajevima da je restitucija upotrijebljena s mentalnom orijentacijom na posljedice tj. princip podražaja i odgovora. Recidivi su česti kada se pretjera s ulogom nadglednika. Djeca tada obično kažu: «Dajte mi samo plan nadoknade štete. Potpisat ću.» Oni to čine kako bi pobjegli od nas. Vrlo rijetko razmišljaju o unutrašnjoj promjeni.

41. Koliko puta trebamo dozvoliti učeniku restituciju?

Onoliko koliko je potrebno. Ipak prije nego što učinite napravite samoprocjenu. Tko od vaših kolega njeguje dobar odnos s tim učenikom?

Može li učenik zadovoljiti sve svoje potrebe: LJUBAV (pripadanje), MOĆ, SLOBODU, ZABAVU i SIGURNOST, bez loših vrsta ponašanja ili neposluha.

Je li itko, možda neki drugi učenik, razgovarao s njim o našim uvjerenjima?

42. Što ako roditelji žele nadoknaditi štetu koju je učenik napravio?* Trebamo li im to dopustiti?

Da, ako ima prostora da i dijete uloži neki napor u tome smjeru. Ako dijete ne učini ništa da riješi probleme, roditelji će podupirati slabost a ne odgovornost. Ako dijete nije dio razmišljanja o rješenju problema, to može onemogućiti djetetu da se «obnovi» (posloži, restituira).

43. Oni to srede, ali sa «stavom» (otpor, durenje, uvrijeđenost, ljutnja...)

Kako se dijete osjeća dok provodi restituciju, pokazuje nam o tome koliko restitucija jača. Ako je dijete ljutito ili posramljeno, restitucija ne vrijedi, nema rezultata.

Kada se to događa recite učeniku: «Nije toliko važno srediti problem koliko je važno ono što ti pri tome misliš. Što ćeš reći?» – „Ta stara me natjerala da to napravim!“, „Zašto sam tako glup?“ ili možda ipak «U redu je napraviti pogrešku, ali ja ću ojačati ako je ispravim».

«Znaš li što bih ja voljela da ti kažeš sam sebi?» Dajemo djetetu vremena da razmisli. «Zašto misliš baš tako?»

44. Ja podučavam učenike koji misle da jačanje znači biti opakiji i agresivniji. Kako se s tim nositi?

To ukazuje na problem koji imaju nasilni učenici. To vidimo i u zatvorima. Oni nemaju sliku čovjeka koji je snažan i istovremeno brižan. Nisu za to imali nikakav uzor. Odgovor je - nađimo im uzor. Trebamo više muških učitelja u školama. Trebamo više sastanaka članova zajednice s

našim dječacima i mentorski rad s njima. Ako dječaci ne preuzmu neku drugu sliku o tome kakvi ljudi mogu biti, nastavit će upotrebljavati sliku nasilnih junaka s TV-a i iz filmova.

45. Djeca biraju restituciju koja im je ponižavajuća i teška. To mi se ne sviđa.

To je ostatak našega usmjerenja na princip podražaja i odgovora. Oni su navikli osjećati se nelagodno kada čine pogreške. Neki poznaju samo taj osjećaj. Recite djetetu: «Kako ćete to osnažiti? Ako te ne osnaži kao osobu, onda to nije restitucija. Ako ti ne pomogne da se osjećaš dobro sa samim sobom, onda to nije restitucija.»

46. Djeca žele provesti restituciju, ali žrtva odbija

Neka prekršitelj pita žrtvu: «Možeš li se sjetiti još nečega što bih mogao napraviti da ti nadoknadim štetu?»

Ako povrijeđeno dijete i dalje odbija, vi kao odrasla osoba recite: „Imaš pravo biti povrijeđen, ali misliš li kako ćeš kažnjavajući njega pomoći sebi da budeš osoba kakva želiš biti? Razmisli o tome. Kada bi ti pogriješio, bi li ipak poželio da ti netko pomogne to popraviti?“

47. Ako i dalje odbija, što da radim?

Dijete ima pravo i dalje odbijati. Ako se to dogodi, recite djetetu koje pokušava popraviti štetu «Jesi li pokušao načiniti restituciju?» (Da) «Da je osoba koja je povrijeđena rekla kako pristaje, bi li se potrudio?» (Da) „Dakle, ti si se restituirao (mijenjao, obnovio), premda povrijeđena osoba to nije htjela. Jesi li osoba kakva si želio biti? Što to govori o tebi? Što si naučio za sljedeći put?«
Važno je da restitucija ne ovisi o prihvaćanju žrtve jer tako ona dobiva moć za kažnjavanje.

48. Ja imam roditelje koji kažu: batina je iz raja izašla. Kako da im pomognem shvatiti restituciju?

Pitajte ih: «Kada bi se vaše dijete ponašalo odgovorno bez kažnjavanja, biste li i dalje mislili da je potrebno povrijediti ga?» Oni će reći: „To nije moguće. Dijete se bez prisile ne može dobro ponašati.“ Samo ponovno pitajte: «U redu, vi tako mislite. Ali, kada bi postojao način, biste li na to pristali?»

49. Kako ste izveli restituciju?

Gledala sam na koji način starci na indijanskim područjima poučavaju mlade prijestupnike. Teorija kontrole prema kojoj svako ponašanje ima svrhu također mi je pomoglo.

50. Ja sam zadužen za nadzor igrališta. Dosta mi je djece koja samo kažu „oprosti“ i nastave po starom.

Reći oprost nije restitucija. To ne izgrađuje unutrašnje snage u djetetu. Dijete govori ono što misli da želimo čuti kako bi odstranilo nelagodu. Recite mu: «U redu, žao ti je. Što ćeš sada učiniti da riješiš ovu situaciju kako se više ne bi ponovila? Budi vrlo konkretan u planiranju svega što misliš učiniti.»

51. Ja sam psiholog. Djeca dolaze u moj ured tek kada nešto skrivaju. Što mi je činiti?

Obrnite smjer terapije. Recite djetetu: «Nije u redu da te uvijek vidim samo u trenutku štete. Sutra te želim vidjeti kad napraviš nešto dobro. Napravili smo dosta planova. Dođi i kaži mi kako je barem jedan valjan, učinkovit.»

Sljedeći dan mogu vas testirati novim problemom. Ponovno recite: «Dosta smo toga isplanirali, razmisli o tome što sam te zamolila. Vрати se kad to riješiš»

Nije dobro kad ured psihologa zadovoljava više potreba nego razred. To ih uči da zadovoljavaju svoju potrebu za pripadanjem ponašajući se loše.

52. Naši su učenici umorni od riječi restitucija

Moguće je da se učitelji služe restitucijom na isti način kao kad se radi o posljedicama. Drugim riječima, time samo sramote ili okrivljuju učenike. Tada restitucija ne daje rezultate. Zapamtite - ton glasa je vrlo važan. Riječi su samo 10% naših poruka, ton glasa 35%, a naše tijelo i lice 55% poruke koju šaljemo.

53. Kako restitucija može funkcionirati kod učenika koji je uvijek bio samo kažnjavan i reagira samo kada ga se kazni?

Neku su djecu odgajali vrlo agresivni roditelji. Oni vjeruju da učitelji misle ozbiljno tek kada čuju povišeni ton. U takvom slučaju budite spremni upotrijebiti povišeni ton, osobito ako je okolina bučna. Recite glasno: „Prestanite!“ To će im privući pažnju, ali ono što kažete nakon toga je važno. Govorite mirno, ali odlučno. Ako nastavite vikati, pokazat ćete da nemate kontrolu. Samoprocjena učitelja u ovakvim slučajevima također može biti korisna.

54. Što mislite pod samoprocjenom?

Učitelji radije govore o sebi nego što procjenjuju učenike. Umjesto da kažete: «Nikada ne slušate», kažite: «To na mene ne djeluje» ili «Ja ne mogu raditi svoj posao kad se to događa». Tada oni preuzmu dio problema pa će time ponuditi i dio rješenja. Npr. »Moj dio problema je što mislim da sam vam dala previše mogućnosti«. Nakon toga nudimo rješenje: «Dat ću vam popis koja vam omogućuje dvije mogućnosti», a nakon toga upitamo: «Što predlažete?» Učenici predlažu kaznu, a mi kažemo: «To me ne zanima. Zanima me kako riješiti ovu situaciju.» Ja ću možda čak reći: «To bi boljelo. I nije u skladu s našim uvjerenjima.»

55. Što mislite o tome da cijeli razred snosi posljedice za neprimjerena ponašanja jednog ili dva učenika?

Tu postoje dva problema. Prvo, posljedica je nadgledanje, a ne restitucija. Učenici se tada ponašaju na određeni način kako bi izbjegli posljedice, a ne zbog vlastitog samopoštovanja. Drugo, nadgledanje cijele grupe zbog ponašanja nekolicine dovodi do nezdravoga vršnjačkog pritiska grupe na pojedinca. Postojanje posljedica rezultira prisilom koju nameće grupa.

56. Kako restitucija pomaže djeci koja imaju izvjesne kognitivne poteškoće?

Neki učenici nisu spremni za restituciju i trebaju nadgledanje. To su obično oni koji još nisu povezali svoje postupke s događanjima. To je možda zato što su odgajani na nedosljedan način. No učenici koji su bili izloženi mnogim nagradama ili prijetnjama pozitivno reagiraju na restituciju zato što uključuje sustav vrijednosti.

Sva živa bića trebaju ljubav, moć, slobodu i zabavu, pa čak i oni s intelektualnim poteškoćama.

57. Ja bih rado provodila restituciju, ali oduzima mi mnogo vremena koje «kradem» od obrazovnog procesa. Što mogu učiniti?

Čini mi se da može pomoći razmišljanje o razlikama između nadgledanja i upravljanja (vođenja). Za nadgledanje su nužne dvije minute. To vrijeme možete provesti tako da ne izgubite pozornost razreda. Mirnim pitanjima poput: «Koji je tvoj posao?», „Što bi ti trebao raditi?“, „Gdje to pripada?“ ili „Što smo se dogovorili?“ stvorit ćete uvjete u kojima se učenici preusmjeravaju ponovno na gradivo. Odmaknite se i dajte im vremena da surađuju dok odgovaraju na pitanja. Ako ne odgovore na pitanja, odgovorite vi i potom zapitajte:» Možeš li to učiniti?»

Vođenje se ne može odraditi u dvije minute. Zahtijeva minimalno 10 minuta jer uključuje raspravu razreda, osobna uvjerenja i upotrebu pitanja iz realitetne terapije. Od pomoći će vam biti činjenica da ste ranije napravili velik i savjestan posao s vrijednostima i poučavali razred restituciji. Taj pristup (vođenje) sačuvajte za one slučajeve koji su mnogo više opterećeni propitivanjem

vrijednosti. Naravno, ako je posrijedi izravni nasrtaj ili problem nečije sigurnosti onda se to ne čini, a i učenik je previše uzbuđen da bi bio u stanju misliti. Takvi slučajevi su uglavnom problem temeljnih ponašanja, a restitucija može uslijediti kasnije.

58. Što činite kada osoba ne želi načiniti restituciju?

Ako je neka ozbiljna situacija, a učenik je ne želi popraviti, moramo se vratiti na nadgledanje i posljedice kršenja dogovorenog. Možemo reći: »Ja te neću natjerati da to središ. No ne mogu samo prijeći preko toga. Preozbiljno je. Ako to ne želiš sredit, i bit ću prisiljena udaljiti te iz grupe (razred, blagovaonica, dvorište...)«, a nakon toga upitajte: «Je li ti se to ranije događalo?» U većini slučajeva učenik će odgovoriti – Da.

Tada pitajte: «Misliš li da time što si udaljavan imaš priliku nešto naučiti o sebi i svom ponašanju?» Vjerojatno će reći Ne. Tada pitajte: «Zašto bih ja to učinila? Ja bih više voljela da ti pokušaš riješiti ovaj problem, postaneš snažnija ličnost, ojačaš i vratiš se u skupinu.»

Takvi učenici često su kažnjavani i izbacili su i školu i učitelje iz svog svijeta kvalitete.

Ako im pružamo samo posljedice, netko se nakon toga treba s takvim učenicima pozabaviti.

59. Što ako dijete odbije uvidjeti pogrešku koju je napravilo? Ako laže ili poriče?

Ako laže, to je zato da bi izbjegao kaznu ili okrivljavanje. Ovdje pomaže «stabiliziranje» identiteta: «U redu je pogriješiti. Nisi ti jedini. Ja sam napravila isto kad sam bila tvojih godina» ili «Ne zanima me krivica. Želim da se to sredi».

60. Zašto bismo trebali vrednovati loše ponašanje i pitati djecu ima li nečeg još goreg što su mogli napraviti?

Postavljanje tog pitanja vodi onome što nazivamo **dobrohotna samoprocjena**. Prečesto kažemo sami sebi: «Trebala sam to bolje napraviti». Razmislite, uvijek se može napraviti i gore, biti još agresivniji ili još manje mariti za nešto. Uviđanje toga i pomaganje djeci da to prepoznaju vrlo je ljekovito.

Neki se učenici koriste našim pitanjem kao prilikom za teatralni nastup s bizarnim mogućnostima. Tada ih prekinite i recite: «Dakle, znamo da si mogao još gore. Sada se postavlja pitanje možeš li bolje od toga?»

«Hoćeš li našu pomoć?»

Nikada ne postavljajte pitanje „Jesi li mogao i lošije?“ bez pitanja „Možeš li bolje?“

Mali podsjetnik za neke pojmove:

- restitucija – obnavljanje, preslagivanje, restrukturiranje,...

- 5 načina kontroliranja:

- a) kažnjavatelj
- b) okrivitelj
- c) prijatelj
- d) nadglednik
- e) upravitelj

- Tri razloga zbog kojih se ljudi ponašaju:

- a) i b) dovodi do ponašanja koje ima za cilj izbjegavanje boli
- c) i d) da bi dobili priznanje drugih
- e) da bi izgradili samopoštovanje

- Temelji principa «podražaj – odgovor» (uključuje sva četiri načina kontroliranja):
 - vanjsko vrednovanje i vanjsko izvorište kontrole,
 - reaktivno je ponašanje

- 5 osnovnih potreba: sigurnost, ljubav, moć, zabava i sloboda.